

KISIPAROSOK ÖREGSÉGI ELLÁTÁSA NÉMETORSZÁGBAN

A mai kor szociális problémái közé tartoznak a kisiparosok élet- és munkakérdései. Társadalmunknak ez az osztálya önálló alkotómunkát végez és legtöbbször még igen magas korban is sajátkezűleg vezeti műhelyét. Igaz, hogy az önállóság és a munka mind a testnek, mind a léleknek hasznos, amikor azonban az erő és az egészség hanyatlik, a munka teherré válik, ha pedig betegség vagy egyéb szerencsétlenség megszünteti a munkaképességet, ott nyomor, nélkülözés jelentkezik.

Az a száz év óta tárgyalt kérdés, miképpen óvható meg a kisiparos az öregkorban fenyegető elszegényedéstől, az 1938 december hó 21-én Németországban kiadott törvénnyel végre megoldásra talált.

A törvény kimondja, hogy a kisiparosok kötelesek a Magánalkalmazottak Biztosító Intézete kötelékébe belépni, vagy magánintézeteknél életbiztosítást kötni, esetleg magukat részben az egyik, részben a másik módon biztosítani.

A középkori cérendszer gondoskodott ugyan a tagok kiképzéséről és biztosította azok életfeltételeit, de távol állott az öregségi biztosítás gondolatától. Vezéreszméje volt, hogy senkinek sincs joga a közösség segítségét vagy támogatását igénybevenni, hanem mindenki maga állja meg a helyét. Ezt a felfogást, amely halálig való munkát jelentett, ha ugyan nem létesült valami egyéni vagy családi megállapodás, a reformkorszak, később pedig a merkantilizmus és a liberalizmus is változatlanul átvette. Az elszegényedett kisiparos a község vagy az egyház szegénygondozó-intézményeinek volt terhére. A XIX. században ez a szociális kérdés megoldatlanul maradt, csak kísérletek mutatkoztak. Ezek vagy egyéni megállapodások, vagy magánélet-biztosítások voltak, de csak kevesen vették őket igénybe. Léteztek ugyan itt-ott segélypénztárak, de nem volt nagyobb jelentőségük, mert a népgondozás és a társadalombiztosítás szolgáltatásai nem egyenlő értékűek, így továbbra is a munkaképtelenné vált kisiparosok alkották a városok szegényeinek túlnyomó részét. 1848-ban jelentkezik először az iparosprogramban az az indítvány, hogy minden polgár járuljon hozzá egy kis összeggel az özvegyi, árva- és öregségi pénztárakhoz. A liberális világnézet azonban nem értette meg ennek fontosságát és nem karolta fel ezt – a mai felfogásnak teljesen megfelelő – gondolatot. Az 1880 évi Bismarck-féle kisiparos-törvény sem hozott semmi újat.

Az első lépés volt *1889-ben az öregségi és rokantsági biztosítási törvény, mely a kisiparosok részére legalább az önkéntes biztosítást tette lehetővé.* Ezt ugyan nem értékelték kellően és nem is igen éltek vele, de legalább elvben megfelelő volt, mert nem tőkét, hanem járadékot biztosított. Az 1902 évi iparosközgyűlésen a breslauer iparkamara azt javasolta, hogy a kisiparosok kapcsolódjanak bele a munkásbiztosító-intézményekbe. Ezt azonban egyrészt mint kényszert, másrészt mint „rangonalul” cselekedetet elvetették. Habár a sziléziai és a keletporoszországi kamarák erősen panaszkodtak tagjaik rossz sorsa miatt, 1904-ben az iparosok politikai vezető rétege az évi közgyűlésen elutasította a tervet.

1911-ben újabb megoldást javasoltak, mégpedig a Magánalkalmazottak Biztosító Intézetébe való bekapcsolódást. Itt azonban nehézséget okozott az, hogy a kisiparosok legnagyobb része 2.000 márkánál kevesebb évi jövedelemmel rendelkezett. Amíg tehát régebben a munkásbiztosításba való bevonás az iparosok egy részének túlságosan keveset adott volna, a jóval magasabb magánalkalmazotti járulékokat a kisiparosok nagy része nem tudta volna fedezni. Továbbra is az a gondolat uralkodott, hogy minden kényszer mellőzhető, mivel az ipar a szabad gazdaság formája. Így inkább a betegségi biztosítás, az életbiztosítás, vagy pedig a jövedelemképzés lépett előtérbe. Egyébként is úgy vélték, hogy a kisiparosok általános és kötelező biztosítása biztosítás-technikailag keresztülvihetetlen, mert biztosítás útján nem lehet a felmerülő terhek fedezéséhez szükséges segélyalapokat megteremteni. Az önálló iparosok nagy többsége ugyanis már túlhaladta az 50 évet, sokan azon-

ban a hatvanadik éven is túljártak. A nemzeti szocialista állam megszületéséig tehát igen sok, de tökéletlen és éppen a rászorulókat által igénybe nem vett kísérletekkel találkozunk. A nemzeti szocialista vezetés alatt a német társadalom rétegződése általában, így a kisiparosok osztályában is lényegesen változott. Megfigyelhető pl. hogy az inasok és a segédek száma csökkent, de javult a technikai felszerelés a műhelyekben és több a szakképzett iparos. A kis üzemek nagyrésze eltűnt, de a fennállóak már csak a háborús munkakövetelmény következtében is igen sokat dolgoznak. A német munkafront szociális hivatala és a birodalmi iparosvezetőség mégis szükségesnek találta az öregségi biztosítási törvény megalkotását.

1938 december 22-én Seldte birodalmi munkaügyi miniszter kihirdette a törvényt, amely *két csoportra osztja a kisiparosokat: a még biztosítóképes és a már nem biztosítóképes csoportokra.* Az utóbbiak részére nyilvános segélypénztárt létesítenek, amely az összes iparosok kényszertársulásán alapul. Az öregek, 60 éven túl segélyben részesülhetnek, de jogigényeik nincsenek.

A még biztosítóképesek kötelesek 1) a Magánalkalmazottak Biztosító Intézetébe lépni, vagy 2) magánintézetnél életbiztosítást kötni, vagy 3) magukat mind a kettőnél felelős összegekkel biztosítani. A törvény 1939 január 1-én lépett életbe és hatálya kiterjed az összes önálló, azaz az iparoslajstromon bejegyzett iparosokra. A jövedelem nagysága, vagy eredete semmiféle befolyással nincs a biztosítási kötelezettségre. A biztosítási járulékok kivetésének alapja az iparos egész adóköteles jövedelme. Az iparosokat öregség és munkaképtelenség esetére biztosítják hozzátartozóik javára is. A törvény nemcsak létminimumot, hanem illő megélhetési módot is akar biztosítani. A segélynyújtás csak a legrászorultabbakat illeti meg, mert jelenleg még 250.000 hatvanadik életévét betöltött, nem biztosított önálló kisiparos él Németországban.

Az ú. n. *félbiztosítás*, amely mind a két formának az igénybevételeit jelenti, abból áll, hogy a biztosított csak fél biztosítási összeg erejéig lép be a Magánalkalmazottak Biztosító Intézetébe és igazolja, hogy a másik fél összeg erejéig magánbiztosítást kötött.

A végrehajtó szerv a német iparkamarák közgyűlése Berlinben, ez nyilvános jogi szervezet és általános vezető, irányító szerepet tölt be. A biztosítással járó ügyviteli munkát a körzeti ipartestületek és – mint legkisebb munkaközösség – a céhek végzik.

A végzett munka eredménye még nem ítéltető meg, mert a szervezés csak 1940-ben ért véget.

A gazdag iparosok inkább az életbiztosítást kedvelik, a kisebb, 1.200-2.400 márká jövedelmű iparosok a járadék- és a félbiztosítást veszik igénybe. Ez havi 4-8 márká költséggel jár. Mindenesetre évek múltán a segélyezésre szorulókat száma egészen megszűnik és akkor ez a munka mai megbecsülésének nem megfelelő megoldás teljesen eltűnik.

Pataricza Ilona